

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

**SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIK OSOYISHTALIK VA JAMOAT
SALOMATLIGI QO'MITASI**

**SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIK OSOYISHTALIK VA JAMOAT
SALOMATLIGI SOHASIDAGI KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA
ULARNING MALAKASINI OSHIRISH MARKAZI**

Ro'yxatga olindi:

№ UMO -1041

«26» 03 2026-yil

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
UZLUKSIZ TIBBIY - FARMATSEVTIK
TA'LIMNI MUVOFIQLASHTIRUVCHI
KENGASH

Bilim sohasi: sog'liqni saqlash

TIBBIY ENTOMOLOGIYA

umumiy malaka oshirish kursi

O'QUV DASTURI

(o'qish xajmi – 144 kredit)

Toshkent – 2026

TUZUVCHILAR:

Atabekov N.S.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasining raisining birinchi o'rinbosari, t.f.d.
Kurbanov B.J.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi rais o'rinbosari, t.f.d
Tyo I.L.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi, Epidemiologiya bosh mutaxasissi, t.f.n.
Yodgorov O'.A.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasidagi kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazi direktori, PhD
Ikramov R.N.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi boshqarma boshlig'i
Matyakubov M.B.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasidagi kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazi bo'lim boshlig'i, PhD

TAQRIZCHILAR:

Tursunova D.A.	Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi, vaksinalar logistikasi va immunoprofilaktika bo'lim boshlig'i, t.f.d.
Yodgorova N.T.	TDTU Mirobiologiya, virusologiya va immunologiya kafedrası dotsenti, t.f.n.

O'quv dasturi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazi Kuzatuv Kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

2026-y «23» yanvar, bayonnoma № 1

Kengash raisi

O'.A.Yodgorov

O'quv dasturi Sog'liqni saqlash vazirligi huzuridagi Uzluksiz tibbiy-farmatsevtik ta'lim Portalining Muvofiqlashtiruvchi kengashida tasdiqlangan.

2026-y «26» 03, bayonnoma № 6

Kengash raisi

X.A.Akilov

Kirish

Tibbiy entomologiya mutaxassisligi bo'yicha umumiy malaka oshirish kursi shifokorlarning kasbiy kompetensiyasini yuksaltirib, xalqaro standartlarga javob beradigan raqobatbardosh malakali kadrlar tayyorlash maqsadida tuzilgan. O'quv dasturi tibbiy entomologiya yo'nalishidagi zamonaviy ilm-fan yutuqlariga va tibbiyot amaliyotining joriy ehtiyojlariga mos holda, tibbiyot fani va amaliyotidagi joriy vaziyatning o'zgarishini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan.

Mamlakatimizda Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasidagi shifokorlarini tayyorlash, xalqaro andozalarga mos tarzda malakasini oshirishni tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmasevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-son qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 4 iyuldagi "Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 272-sonli qarorining ijrosini ta'minlash maqsadida yaratilgan.

Maqsad. Tibbiy entomologiya yo'nalishidagi mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini malakaviy tavsiflarga muvofiq ravishda rivojlantirish, ularda profilaktik hamda sanitariya-epidemiologik tadbirlarni samarali tashkil etish va amalga oshirish uchun zarur bo'lgan zamonaviy bilim, amaliy ko'nikma va kasbiy mahoratni takomillashtirishdan iborat.

Vazifalar.

-Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasida faoliyat yurituvchi kadrlarning kasbiy bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini takomillashtirish va rivojlantirish;

-Zamonaviy tibbiy entomologik protokollar va standartlar bilan tanishtirish hamda ularni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish;

-Dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarini tibbiy entomologiya amaliyotiga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirish;

-Kasallik qo'zg'atuvchi bo'g'imoyoqlilar ustidan entomologik nazoratni tashkil etish va monitoring olib borish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish;

-Tibbiy entomologik, profilaktik va epidemiyaga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqish, tashkil etish va amaliyotga joriy etish, shuningdek epidemik vaziyatlarda sanitariya-epidemiologik rejim qoidalariga rioya etishni ta'minlash;

-Tibbiy entomologiya sohasidagi qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonlarini fan va ishlab chiqarishdagi innovatsiyalar bilan integratsiyalash;

-Tinglovchilarning ijodiy va innovatsion faoliyatini rivojlantirish hamda kasbiy muammolarni hal etish salohiyatini oshirish;

-O'qitish jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar va ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish hamda amaliyotga tatbiq etish.

Ta'lim oluvchilar kontingenti: ixtisoslashtirishda mazkur mutaxassislik olganligini tasdiqlovchi hujjati bo'lgan entomologlar.

O'quv dasturni o'zlashtira olishi uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

-Sog'liqni saqlash tizimidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar, shu jumladan korrupsiyaga qarshi qonunchilik talablarini tushunish va amaliy faoliyatda qo'llash kompetensiyasiga ega bo'lish;

-Umumiy epidemiologiya asoslari, epidemik jarayon qonuniyatlari va ularning amaliy ahamiyatini bilish hamda tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lish;

-Epidemiologik tahlil, monitoring va prognozlash usullarini qo'llash hamda epidemiologik vaziyatni baholash kompetensiyasiga ega bo'lish;

-Entomologiya va parazitologiya sohasidagi me'yoriy-huquqiy va uslubiy hujjatlarni bilish hamda ulardan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lish;

-Tashqi muhit obyektlarida sanitar-entomologik nazoratni tashkil etish va amalga oshirish kompetensiyasiga ega bo'lish;

-Kemiruvchilar va ektoparazitlarni o'ta xavfli infeksiyalar tashuvchilari sifatida baholash va epidemiologik xavf darajasini aniqlash ko'nikmalariga ega bo'lish;

-Tabiiy o'choqli kasalliklar epidemiologiyasi va epizootologiyasini tahlil qilish hamda epidemiologik jarayonni baholash kompetensiyasiga ega bo'lish;

-Parazitar kasalliklar, ularning qo'zg'atuvchilari, tashuvchilari va profilaktika usullarini farqlash hamda amaliyotda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.

Dasturning dolzarbligi: O'quv dasturining dolzarbligi yangi 2019 yil 9 sentabrda e'lon qilingan "O'zbekiston Respublikasida sanitariya-epidemiologiya xizmati tizimini tubdan takomillashtirish chora –tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni va Xalqaro tibbiy-sanitar qoidalari bo'yicha qushimcha o'quv soatlari ajratildi. Ushbu dastur o'z navbatida Sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning mantiqiy davomi bo'ladi

Dastur hajmi: 144 kredit

O'qish shakli: an'anaviy ta'lim (gibrid formatda)

Mashg'ulotlarni o'tish tartibi:

Kunduzgi o'qish ishdan ajralgan holda

o'qish kuniga 8 kredit, mashg'ulotlar o'tkaziladigan vaqt

9.00 - 15.20. tushlik 40 daqiqa.

o'qish kuniga 6 kredit, mashg'ulotlar o'tkaziladigan vaqt

9.00 - 13.50. tushlik 40 daqiqa.

O'qish tugagandan so'ng beriladigan hujjat: o'quv dasturni tamomlagan va yakuniy attestatsiyani topshirgan tinglovchilarga "Tibbiy entomologiya" bo'yicha umumiy malaka oshirganligi haqida Davlat talablari namunasidagi sertifikat taqdim etiladi.

Rejalashtirilayotgan ta'lim natijalaridan so'ng egallashi lozim bo'lgan kompetensiya: Dasturni muvaffaqiyatli o'zlashtirgan tinglovchi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasidagi mutaxassisligi bo'yicha quyidagi kasbiy kompetensiyalarga ega bo'ladi:

-Profilaktik va epidemiyaga qarshi chora-tadbirlar mazmuni va ularni amaliyotda qo'llash tamoyillarini tushunish hamda baholash ko'nikmalariga ega bo'lish;

-Yuqumli va parazitar kasalliklar yuzaga kelganda qo'llaniladigan sanitariya-gigiyenik va tibbiy qoidalarga amal qilish va ularni amaliyotda qo'llash kompetensiyasiga ega bo'lish;

-Sanitariya-epidemiologiya xizmati tizimining tashkiliy tuzilmasi va faoliyat tamoyillarini tushunish hamda amaliyotda qo'llash;

-Davolash-profilaktika muassasalarida sterilizatsiya, dezinfeksiya, dezinseksiya hamda epidemiyaga qarshi sanitar-gigiyenik chora-tadbirlarning bajarilishini tashkil etish va nazorat qilish;

-Karantin va o'ta xavfli yuqumli kasalliklar o'choqlarida epidemiologik surishtiruv o'tkazish va epidemiologik zanjirni aniqlash;

-Parazitar kasalliklar bo'yicha entomologik kuzatuv va monitoringni mustaqil tashkil etish va olib borish;

-Profilaktik va epidemiyaga qarshi chora-tadbirlarni rejalashtirish, ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish;

-Parazitar kasalliklar o'choqlarini aniqlash, entomologik tekshiruvlar o'tkazish va epidemiyaga qarshi kompleks chora-tadbirlarni tashkil etish.

Tibbiy entomologiya umumiy malaka oshirish kursi o'quv rejasi

№	O'quv modullari	kredit	ma'ruza	Amaliy yo'nalishdagi mashg'ulotlar			Attestatsiya
				Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya ishi	Seminar	
1	Modul. Sanitariya-epidemiologik xizmatda innovatsion texnologiyalar, sun'iy intellekt, korrupsiyaga qarshi kurash va dalillarga asoslangan tibbiyot	20	10	2		8	
2	Modul. Epidemiologik nazorat va infeksiyon xavfsizlik: O'ta xavfli yuqumli kasalliklar monitoringi, sanitariya tadbirlari va raqamli transformatsiya	24	6	18			

3	Modul. Tabiiy va antropurgik o'choqli infeksiyalar epidemiologiyasi: Kemiruvchilarning biotsenotik roli va landshaft-ekologik monitoring	16	4	12			
4	Modul. Tibbiy entomologiya va parazitologiya: Tashuvchilar monitoringi, laboratoriya tahlili va epidemiologik nazorat metodologiyasi	76	22	24	30		
Attestatsiya		8					8
Jami:		144	42	56	30	8	8

1. Modul. Sanitariya-epidemiologik xizmatda innovatsion texnologiyalar, sun'iy intellekt, korrupsiyaga qarshi kurash va dalillarga asoslangan tibbiyot.

Tibbiyot sohasida davlat siyosati, aholi salomatligini muhofaza qilish. Korrupsiyaga qarshi kurash usullari, amaliyotda uchraydigan korrupsion holatlar va unga qarshi qonuniy choralar. Sanitariya-epidemiologik xizmati sohasida raqamli texnologiyalarni qo'llash. Sun'iy intellekt turlari, amaliyotda foydalanish va uning ustunlik tomonlarini. Raqamli transformatsiya va uning tibbiyotdagi o'rni. Masofaviy ta'lim platformalari va ulardan foydalanish. Dalillarga asoslangan tibbiyot asoslari va uning sanitariya-epidemiologiya xizmati amaliyotidagi ahamiyati. Dalillar iyerarxiyasi: tadqiqotlarning ishonchliligi va qo'llanilishi. Tadqiqot loyihasining asosiy turlari. Tizimli sharhlarni tahlil qilish. Dalillarga asoslangan tibbiyotning aholi salomatligini saqlashdagi asosiy o'rni. Samarali aralashuv uchun klinik ko'rsatmalar va protokollarni tanqidiy o'qish va tahlil qilish. Davlat siyosati doirasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish. Aholining tibbiy madaniyatini yuksaltirish, ommaviy axborot vositalari orqali sog'lom hayot tarzini targ'ib qilish. Ilmiy asoslangan profilaktika va zamonaviy yondashuvlar aholi o'rtasida surunkali va noinfeksion kasalliklar tarqalishida ta'siri.

2 Modul. Epidemiologik nazorat va infeksiyon xavfsizlik: O'ta xavfli yuqumli kasalliklar monitoringi, sanitariya tadbirlari va raqamli transformatsiya.

Umumiy epidemiologiyaning dolzarb masalalari va zamonaviy yo'nalishlari. Yuqumli kasalliklarning tarqalish qonuniyatlari, yuqish omillari va oldini olish chora-tadbirlari. Epidemiologik surishtiruv o'tkazish, kasallik holatlarini hisobga olish. Axborot almashish tartibi hamda epidemiologik nazoratni tashkil etish.

Epidemiologik taxlil usullari. O'lat, zoonoz kasalligi kabi. O'lat epizootologiyasining tarixi va rivojlanishi. Parazitar tizimning "patogen-tashuvchi-tashuvchi" (Triad) mavjudligining asosiy qonunlari. Turli landshaft sharoitida parazitar Triad strukturasining xususiyatlari va farqlari. Epizootik faoliyatning namoyon bo'lishining mavsumiy va uzoq muddatli dinamikasi va uni aniqlash omillari. Hududning o'latsi bo'yicha tabiiy-fokusli epizootologik tekshiruvni tashkil etishning umumiy tamoyillari. O'lat tabiiy o'choqlarida epizootologik tekshiruvning asosiy vazifalari. Dezinfektologiyaning yuqumli kasalliklar tarqalishini oldini olishdagi o'rni. Dezinfektologiyaning dolzarb masalalari, dezinfeksiya tadbirlarining mohiyati va ahamiyati.. Joriy dezinfeksiya tadbirlari. Yakuniy dezinfeksiyaning mohiyati. Sterilizatsiyani tibbiy buyumlar va asbob-uskunalarni tozalovda o'tkazishdagi qoidalari. Sterilizatsiyaning tibbiyot amaliyotida qo'llanilishi. Tibbiy chiqindilar bilan bog'liq normativ-huquqiy hujjatlar mazmuni. Tibbiy chiqindilarning turlari va toifalar bo'yicha tasnifi. Tibbiy chiqindilarni to'g'ri yig'ish, vaqtincha saqlash, tashish hamda xavfsiz usullar orqali zararsizlantirish tartiblari. Kasalxona ichi infeksiyalarining oldini olishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlar. Shaxsiy himoya vositalarining turlari va qo'llash qoidalari. Tibbiy chiqindilar hajmini hisoblash va belgilangan hisobot hamda ro'yxatga olish hujjatlarini to'ldirish tartibi. Yuqumli kasalliklar epidemiologik monitoringi axborot tizimi (YKEM). Vaksina logistikasini boshqarish tizimi (VLMIS) va Elektron emlash reestr (EIR). Tibbiy ko'rik axborot tizimi.

3 Modul. Tabiiy va antropurgik o'choqli infeksiyalar epidemiologiyasi: Kemiruvchilarning biotsenotik roli va landshaft-ekologik monitoring.

Kemiruvchilar va ularning tabiiy fokal yuqumli kasalliklarning tarqalishidagi roli. Infektsiyalarning patogenlarini uzatish yo'llari, tabiiy fokal yuqumli kasalliklar bilan kasallanish xavfi. Enzoitik hududlardan yuqumli kasalliklar patogenlarini olib tashlash, epidemik asoratlar. Aholining tabiiy, antropurgik va antropurgik o'choqlari biotsenozlari, enzoitik hududning landshaft-ekologik xususiyatlari, tabiiy-fokal komplekslar bilan aholi aloqalarining intensivligi va tabiati, kemiruvchilarning soni, infeksiyasi va turlarning xilma-xilligi ko'rsatkichlari bilan aloqasi.

4 Modul. Tibbiy entomologiya va parazitologiya: Tashuvchilar monitoringi, laboratoriya tahlili va epidemiologik nazorat metodologiyasi.

Respublikada entomologlar parazitologik bo'limida yuritadigan hisob-hisobot hujjatlari bilan ishlash. Tashqi muhit ob'ektlarida sanitar-entomologik nazoratini tashkillashtirish, laboratoriya ma'lumotlarini tahlil qilish va taqdim etishning nazariy, amaliy asoslari. Respublikada parazitar kasalliklar bilan kasallanish ustidan epidemiologik nazorati bo'yicha yuritiladigan hisob-hisobot hujjatlari. Respublikada parazitar kasalliklarning oldini olish maqsadida tashqi muhit ob'ektlarida sanitar-parazitologik nazoratini tashkillashtirish. Bug'imoyoqlilarning turlari va tibbiyotdagi ahamiyati. Parazitar kasalliklarni aniqlashda tashuvchilarning turlari: chivinlarni rivojlanishini ahamiyati belgilari bilan tanishish. Ishchi preparatlarni mikroskopda o'rganish. Bezgak va nobezgak chivin turlari bilan tanishish, Anopheles, Culex, Aedes chivinlarini imago va lichinkalarini ichki va tashqi belgilari. Iskabtoparlarning, kanalarining, burgalarining, chivinlarning, pashshalarining biologik turlarini aniqlash,

fiksatsiya qilish. Ishchi preparatlarni mikroskopda o'rganish. Respublikamiz aholisi uchun epidemiologik jihatdan xavf tug'diradigan yuqumli va parazitar kasalliklar, ularning profilaktikasi va maxsus profilaktikasi, epidemiyaga qarshi chora-tadbirlarni rejalashtirish va amalga oshirish masalalari. Parazitar kasalliklarning epidemiologik ta'rifi, dolzarbligi, tarqalishi, ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, etiologiyasi, epidemiologik jihatdan baholash, patogenezi, klinik xususiyatlari, o'limlik. Parazitlarning taraqqiyot bosqichlari, asosiy va yakuniy ho'jainlari. Parazitar kasalliklarni manbalarini o'z vaqtida aniqlash va neytrallash choralari: tashuvchilarni erta aniqlash va ularga qarshi chora-tadbirlarni rejalashtirish va o'tkazish.

Attestatsiya

-boshlang'ich test

-oraliq nazorat

- yakuniy test

-yakuniy attestatsiya

Elektron shaklda taqdim etiladi

Dasturni amalga oshirishning tashkiliy-pedagogik ta'minoti

O'quv-amaliyot bazasi: O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi huzuridagi sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo'mitasi va Qo'mita strukturasiidagi tashkilotlar.

Dastur bo'yicha auditoriya mashg'ulotlarini o'tkazish uchun zarur jihozlar ro'yxati: elektron doska, kompyuter, proektor, doska, flipchat, marker. Modullar bo'yicha tavsiya qilinadigan o'quv uslubiy hujjatlar, tarqatma materiallar, nazorat savollari, qo'shimcha adabiyotlar elektron nusxada saqlanadi.

Adabiyotlar ro'yxati

I. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 may "Tibbiyot va farmasevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4310 - son qarori

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 aprel "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-son qarori

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 4 iyuldagi "Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi sohasida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 272-son qarori

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 7 dekabrda "O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5590-son farmoni.

II. Maxsus adabiyotlar

5. O.M.Mirtazaev, L.P.Zueva, G.S.Matnazarova "Epidemiologiya". Toshkent, «Musika» nashriyoti, "Renessans press" MCHJ matbaa bo'limi, 2020 й.

6. O.M.Миртазаев, Л.П.Зуева, Г.С. Матназарова "Эпидемиология". Тошкент, «Ишонч МЧЖ», 2016 й.

7. Жаҳонгиров Ш.М, Шамгунова Г.Ш, Сувонкулов Ў.Т, Сайфиев Ш.Т. “Безгак касаллиги ва унинг олдини олиш”. Дарслик. Самарқанд 2014, 279б.
8. Рахманова Ж.А., Искандарова Г.Т “Биология москитов, источников некоторых паразитарных и вирусных инфекций”. Учебно-методическое пособие. Ташкент 2015г. №130 от 18 мая 2015г. 50с.
9. Рахманова Ж.А., Искандарова Г.Т “Избранные вопросы медицинской энтомологии”. Учебно-методическое пособие. Ташкент 2015г. № 129 от 18 мая 2015г. 52с
10. Разаков Ш.А. “Этиология, клиника, лечение, профилактика малярии и планирование противомаларийных мероприятий”. (учебное пособие), Ташкент, 2007.
11. Шамсиев А.М., Сувонкулов У.Т, Tai Soon Yong, Myung Ken Lee, Kyu Jae Lee, Myeong Heong Shin, Gab Man Park, Hak Son You «Эхинококкоз эпидемиология, клиника, диагностика, лечение, профилактика» Методические рекомендации, Самарқанд 2018г. 91с.
12. Surveillance of communicable diseases in the European Union, a long-term strategy: 2008 - 2013. European Centre for Disease Prevention and Control.
13. De Jong G.D., Hoback W.W., Higley L.G. Effect of investigator disturbance in experimental forensic entomology: carcass biomass loss and temperature // J Forensic Sci. - 2011. - 56. - 1. - С. 143-149.
14. Л.Н.Туйчиев ва ҳаммуаллифлар. “Коронавирус инфекциясининг этиологияси, эпидемиологияси, клиник хусусиятлари, даволаш ва олдини олиш чора-тадбирлар”. Услубий қўлланма. Тошкент, 2020 й.

III. Internet saytlar

<http://lex.uz>. — O‘zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar milliy bazasi.

<https://gov.uz/oz/sanepid/pages/sanitariya-va-gigiyena-me-yorlari-hamda-qoidalari>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/> _Pubmed ma’lumotlar bazasida sog‘liqni saqlas‘h ma’lumotlarini qidirishning universal tizimi AQSh milliy tibbiyot kutubxonasining yelektron resurs bazasi.

<https://www.who.int>. -Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti

<https://www.who.int/ru/publications/i/item/9789241580496>. Xalqaro sog‘liqni saqlash qoidalari (2005)

<https://www.biosecuritycentral.org>.

www.epidemiolog.ru

<https://iris.who.int/home>

<https://www.cdc.gov/hygiene/cleaning-disinfecting/index.html>

https://icd.who.int/ru?utm_source=chatgpt.com

<https://eje.cz/>

<https://www.nature.com/subjects/entomology>

<https://www.royensoc.co.uk/understanding-insects/what-is-entomology/>

<https://contributions-to-entomology.arphahub.com/>

<https://naturalhistory.si.edu/research/entomology>

<https://alpineentomology.pensoft.net/>